

Innspill til Kulturutredningen 2014 fra Folkeakademiet Hålogaland (FAH) to 13. juni 2013 i Tromsø ved Anne Hjort-Larsen, styremedlem i FAH og Folkeakademienes Landsforbund

Det har vært mer enn interessant å gi seg i kast med NOU 4, 2013 - Kulturutredningen til Anne Enger og hennes kompetente utvalg, som ble overlevert 4. mars 2013.

Det har særlig vært interessant å få det historiske tilbakeblikket, om hvordan kulturen vokste fram på 1800-tallet, og hvor de store bevegelsene, avholdsbevegelsen, arbeiderbevegelsen, målrørsla og idrettsbevegelsen i tillegg til forsvaret og kirkas rolle, som gjennom sangen, musikken og det litterære, har vært med på å prege kulturlivet som vi kjenner det, og som dermed **har vært med på å gi Norge og norsk kultur det folkelige og brede spekteret det har idag.**

Jeg liker også godt tonen i dokumentet, og ikke minst forslagene om å **styrke grunnmuren** i norsk kulturliv, som **Den store frivilligheten** samt bibliotekene, kulturskolen og musikk-korpene. Dette er viktige arenaer for kunnskap og som møteplasser. Det er også arenaer for opplæring i å utøve kultur og bli gode publikummere, som med glede og innsikt kan stille (noe) kvalifisert til å møte all slags kulturuttrykk som kan komme ens vei gjennom et liv.

Lanseringen av begrepet **ytringskultur** er interessant og positivt, og ordet "**uenighetsfellesskap**" kan bli et nyttig begrep.

Nylig fikk vi (her i Tromsø) tilsendt ei avis med oversikt over **alle sommerens festivaler** i landsdelen. Det var et mangfold og mye å bli begeistret over, fra nord ved grensa til Russland og sør til grensa til Trøndelag.

Hva da med den beskjedne virksomheten som folkeakademiene kan utgjøre gjennom sitt jevne arbeid. Ikke så mye om sommeren, men vi stiller opp med tilbud om høsten, vinteren, vår og forsommer. Det er **jevne tilbud** om foredrag, debatter, framvisning av dans, sang og musikkunderholdning, solid støttet opp om av **frivillige tillitsvalgte som stødige driver organisasjonen som en normal del av sin alminnelige hverdag.**

Det er ikke så ofte våre program oppnår det store overskrifter, som allehånde festivaler gjør. Ett unntak var denne vårvinteren da en av landets fremste sangartister, **Jenny Jensen**, etter å ha blitt berømt både gjennom Melodi Grand Prix og Stjernekamp, dro ut på **turne for Folkeakademiet.**

Vanlig når vi sender ut artisttilbud får vi bestilling fra 5-15 mottakere. Denne gang rydde det inn ikke mindre enn nesten 40 bestillinger fra Vardø i nord til Sømna i sør. Mange flere konserter kunne det blitt, men hverken tida eller økonomien strakk til. Tross alt skulle hun transportere seg med bil (noe fly og ferger) gjennom vinterlandet Nord-Norge, 3000 km tilsammen, der de møtte både stengte veier og snøfokk så det holdt.

Men for en glede ho brakte med seg. Var sjøl tilstede i Tromsø, på eldresenteret Heracleum, en midtuke formiddag. Der er det fullt når det kommer 200. Denne dagen ble det gjort plass til 300. Ho sang nye og gamle slagere, fikk de eldre til å synge med. Noen av mannfolkene fikk til og med en liten dans, samt en stor klem. Ho var så nær og nærværende. Det ble en stor og god opplevelse.

Beistring vekker også mange av de programmene som FA ellers tilbyr. **I Nord-Norge** er det nesten **20 selvstendige folkeakademi** som år om annet lager gode kulturprogram for sine innbyggere,. Det er arrangement hver måned eller oftere og ofte i samarbeid med andre organisasjoner i lokalmiljøet. FA representerer en positiv møteplass for unge som eldre, en uformell møteplass, også velegnet til å

gi plass til nykommere på stedet, enten de når er fra annet sted i landet eller fra det store utland.

En drahjelp til akademiene er tilbud om turneer som organiseres av vår daglige leder i Alta. Hun er en erfaren kulturarbeider som med teft, erfaring og god kunnskap engasjerer kunstnere og kulturarbeidere, norske som nordnorske. Og ikke minst lager hun reiseruter gjennom Finnmark, Troms og Nordland, som det nesten aldri er feil med, annet enn når vær og føre slår seg vrangt

På denne måten sikrer vi at innbyggerne i Tana og Skjånes i Finnmark, på Tranøy og Grytøy i Troms og i Beiarn og Grane i Nordland, får besøk av **verdifulle utstillinger** som av Espolin Johnsen, kvinnesakspolitiske Ellisif Wessel, samiske Hans Ragnar Mathisen, av viktige miljøaktivister som Tom Juslin, og av **folkekjære kunstnere** som før nevnte Jenny Jensen og Kari Svendsen, av **nordnorske** visekunstnere som Jan Arvid Johansen (Boknakaran) til eventyrfortelleren Stina Fagertun, og de **russiske barna** fra kulturskolen i Arkangelsk, som gjennom musikk og dans formidler glede og kunnskap fra sin kultur.

I 2012 betyr det at Folkeakademiene i Nord-Norge sto for ialt 200 kulturprogram og nådde fram til **17.000 publikummere**. Av dette sto turneene for 84 program som nådde 5000 publikummere. Mange av framvisningsstedene var i tillegg til akademiene skoler og kulturskoler, sykehjem, bibliotek, museer og andre kulturaktører.

Økonomi til å gjennomføre dette sikres gjennom bevilgninger fra Staten. Til aktiviteten i nord får vi 500.000 kr, som fordeles med 150.000 på akademiene, 200.000 til turneedriften og 150.000 til administrasjon av FAH.

Akademiernes andel kan illustreres ved å si at Nesna hadde i 2012 et budsjett på ca 70.000 kroner. Det ble til 14 program, og der tilskuddet fra FAH var på kr 11000. Det samme ble bevilget til Tana og Tranøy, som hadde programvirksomhet og budsjettnivå omtrent som på Nesna. De andre akademiene har mindre budsjett, mindre aktivitet og får dermed også mindre beløp.

Det er mange flere steder hvor det kunne vært behov for et FA. Vi har et lovende prosjekt på gang i Øst-Finnmark, men samtidig ser vi at de små tilskuddene - som det tross alt er - en del steder er demotiverende for de tillitsvalgte, både med tanke på å beholde de akademiene som er, til å øke aktiviteten hos dem som eksisterer og til å få etablert nye akademi.

Enkelte kommuner har et aktivt og godt økonomisk forhold til sitt folkeakademi, som gjennom **Skolesekken og Spaserstokken**. Det gjelder også fylkene, men vi må bare konstatere at det er ni fylker som ikke bevilger til FA, deriblant Troms og Nordland. Det har de ikke gjort siden nedleggelsen av Nordnorsk Kulturråd i 2007, og hvor vi "mistet" ca kr 100.000 i driftsmidler, mens Finnmark nå yter oss kr 20.000.

På landsbasis er det ialt åtte fylker som bevilger inntil kr 50.000 til sine FA, tre fylker støtter med fra 50- til 160.000 kr, mens et fylke bevilger hele 384.000. Tilsammen blir dette kr 900.000. Da monner det, og genererer mye god aktivitet.

Her kan det føyes til at **FAL i 2012 ble bevilget 7,5 Mkr fra Staten**, et beløp som har økt de siste årene, men ikke mer enn prisstigningen. Denne summen fordeles med 4,6 Mkr på 4 årsverk ved hovedkontoret og 5 i distriktet, samt 2,4 Mkr til drift i Distriktene og akademiens program .

I løpet av det siste par årene har **FAL blitt en mer profesjonell organisasjon**. Vi er nå organisert i 10 distrikt, alle med hver sin daglige leder. Ikke alle er i full stilling, men de er i jobb hver dag, og dermed sørger de for at **flere hundre kunstnere - som vi tross alt utdanner her i landet - møter ikke mindre enn mer enn 220.000 publikummere gjennom 3450 arrangement**. Noen har regnet ut

at dette betyr at hver 27. nordmann var på et FA-arrangement i 2012.

Disse arrangementene er med på å skape bedre lokalsamfunn idet vårt publikum møter **levende kultur**, en musiker, en sanger, en forfatter, en samfunnsengasjert person, og der det mye er opp til de lokale FA om hvor dristige man tørr være med sine film-, forfatter- og debattmøter.

I landtidsprogrammet sitt, vedtatt i 2012, har FAL de neste årene gitt seg sjøl en utfordring. Vi ønsker å bli flere FA og ønsker å rekruttere nye tillitsvalgte, da mange av oss i dag er svært godt voksne.

Det er et dilemma her, for bevilgningene til organisasjon har som nevnt fulgt såkalt alminnelig prisstigning, som gir lite til nysatsning. Og blir vi flere akademi, blir summen mindre på hver. Det er ikke helt inspirerende, og våre pengekloder er ikke så mange, selv om det kanskje kan være mer å hente hos Staten hvis vi saumfarer departementenes budsjetter. Momskompensasjonen og grasrotmuligheten gir uttelling, men dog begrenset.

Jeg nevnte tidligere vår forbindelse til Russland og Arkangelsk. Den er ett ledd i folk-til-folk-samarbeidet som FAH har hatt siden 1996. De første årene ble denne utvekslingen av norske og russiske kunstnere og kulturarbeidere støttet Nordisk Ministerråd og Barentssekretariatet. De siste årene har det vært en dreining mot det såkalt profesjonelle, og dermed har **våre muligheter på amatørnivå og i folk-til-folk-utvekslingen blitt sterkt begrenset. Dette beklager vi og mener er en feil utvikling. Vi trenger å møte hverandre vi her nord, også med myndighetenes hjelp.**

Det er behøvelig å nevne dette i dag, siden det i begynnelsen av juni både nasjonalt og internasjonalt, har vært fokus på nordområdene, da man har **feiret de 20 år med formelt Barentssamarbeid, og man har undertegnet en ny Kirkenes-erklæring.** Uten at vi kan se at her legges det opp til et utvidet og forsterket folk-til-folk-samarbeid.

Signalene fra Putins Russland det siste året har i tillegg vært negative, idet en del av våre samarbeidspartnere blir mistenkeliggjort og anklaget for spionasje for sitt samarbeid med organisasjoner i vest. **Vi ønsker at ministeren og regjeringen skal være oppmerksom på dette, og arbeide aktivt for at også Russland må se seg tjent med en god og normal kontakt mellom folk her nord. Vi ser at f eks at kontakten mellom Russland og Norge gjennom arbeidet i Fiskerikommisjonen genererer vennskap, kunnskap og et betydelig tillitsforhold.**

Jeg nevnte Stina Fagertun. Hun har flere ganger reist til det norske USA for å formidle nordnorske eventyr og inviteres tilbake gang på gang. Denne erfaringen gjorde at både hun og vi sa: Jo, vi vil forsøke oss med en turne for deg til Russland og Arkangelsk. Sist vinter opptredte hun med nordnorske eventyr for skoleungdom, kulturskoleelever, i fengsel, for sykehusansatte og pasienter, for lærere og studenter på universitetet - og da ukesturneen var over var ble det **øyeblikkelig utstedt ny invitasjon om å komme tilbake så snart som mulig.**

Og bare for å oppsummere FAHs kontakt med Russland siden 1996: Den har inkludert 88 turneer som ble til 999 program, med opptreden for ikke mindre enn 165.928 publikummere. Kostnadene beløp seg til vel 8 mill kroner og tilskuddene var på 4,4 mkr

Vi som organisasjon har mer enn 100 års erfaring i å **arrangere og distribuere kunst og kultur. Vi skaper ikke kunst og kultur, men vi er PROFESJONELLE på å formidle den, det å sørge for at kunsten og kulturytringene når ut til publikum, ikke bare i de store byene, men på små steder, også i utkant-Norge.** Det synes å være i tråd med prinsippene som Engerualget sier mye om, at de hevder å ha et ønske om at kulturen - i rettferdighetens navn, skal nå ut til alle i dette landet. Vi i FAH distribuerer kunst og kultur, og det er kanskje særlig på mindre steder vi gjør en forskjell med møteplassene dette skaper.